

İÇİNDEKİLER

Ön Söz	5
Türkçe Şair Biyografileri	7
XV. Yüzyıl	21
1. Ali Şîr Nevâyî, <i>Mecâlisü'n-nefâ'is</i>	21
XVI. Yüzyıl	37
1. Sehî Bey, <i>Heşt Bihişt</i>	37
2. Latîfî, <i>Tezkire-i Şu'arâ</i>	44
3. Ahdî, <i>Gülşen-i Şu'arâ</i>	52
4. Âşık Çelebi, <i>Meşâ'irü'ş-şu'arâ</i>	57
5. Hasan Çelebi, <i>Tezkire-i Şu'arâ</i>	67
6. Beyanî, <i>Tezkire-i Şu'arâ</i>	75
7. Âlî, <i>Künhü'l-ahbâr</i>	80
8. Garîbî, <i>Tezkire-i Mecâlis-i Şu'arâ-yı Rum</i>	91
XVII. Yüzyıl	95
1. Sâdikî, <i>Mecma'ü'l-havâs</i>	95
2. Rîyâzî, <i>Riyazü'ş-şu'arâ</i>	104
3. Fâ'izî, <i>Zübdetü'l-eş'âr</i>	110
4. Rızâ, <i>Tezkire-i Şu'arâ</i>	115
5. Yümnî, <i>Tezkire-i Şu'arâ</i>	118
6. Âsım, <i>Zeyl-i Zübdeti'l-eş'âr</i>	120
7. Güftî, <i>Teşrifâtü'ş-şu'arâ</i>	122
XVIII. Yüzyıl	125
1. Mucîb, <i>Tezkire-i Şu'arâ</i>	125
2. Safâyî, <i>Nuhbetü'l-âsâr min fevâ'idü'l-eş'âr</i>	128
3. Sâlim, <i>Tezkire-i Şu'arâ</i>	133
4. Belîg, <i>Nuhbetü'l-âsâr li zeyli Zübdeti'l-eş'âr</i>	139

5. Râmiz, <i>Âdab-ı Zurefâ</i>	143
6. Silahdârzâde, <i>Tezkire-i Şu'arâ</i>	147
7. Safvet, <i>Nuhbetü'l-âsâr fi fevâ'id-i 1-eş'âr</i>	149
8. Esrâr Dede, <i>Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye</i>	151
9. Âkif, <i>Mir'ât-i Şi'r</i>	156

XIX. Yüzyıl..... 159

1. Şefkat, <i>Tezkire-i Şu'arâ</i>	159
2. Hatîbî, <i>Tezkire-i Şu'arâ-yı Bağdâd</i>	162
3. Es'ad, <i>Bağçe-i Safa-endûz</i>	164
4. Ârif Hikmet, <i>Tezkire-i Şu'arâ</i>	171
5. Fatîn, <i>Hâtimetü'l-eş'âr</i>	176
6. Tevfik, <i>Mecmû'â-i Terâcim</i>	183
7. Mehmed Tevfik, <i>Kâfile-i Şu'arâ</i>	189

XX. Yüzyıl..... 193

1. Faik Reşad, <i>Eslaf</i>	193
2. Mehmed Siraceddin, <i>Mecma-ı Şuarâ ve Tezkire-i Üdebâ</i>	200
3. Ağa Muhammed Müctehidzâde, <i>Riyâzü'l-âşîkîn</i>	203
4. Ali Emîrî, <i>Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid</i>	206
5. İbnülemin M. K. İnal, <i>Son Asır Türk Şairleri</i>	210
6. Nail Tuman, <i>Tuhfe-i Nailî</i>	218

Şair Tezkirelerinin Dili ve Üslubu..... 221

Genel Bibliyografya..... 245

Tezkirelerden Seçilmiş Örnek Biyografiler..... 267

Örnek İnceleme Metni, Ahmet Paşa..... 435

ÖN SÖZ

İnsanların, özellikle de tanınmış kişilerin hayat hikâyelerinden bahseden bir tür olan biyografi, insanlıkla yaşıt bir bilim dalıdır. Daha önce yaşanmış olayları bilme ve insanın kendi hayatında karşılaştığı soruların cevaplarını başkalarının hayatlarında bulma arzusu biyografinin doğuşunu sağlamıştır.

Bu anlamda İslâm dünyasında da biyografi önemli bir daldır. Sözü edilen gelenekte oluşan biyografi tarzı ustadan çırağa geçen bir zanaat gibi fazla değişiklik göstermeden Türk yazarlar elinde de gelişimini sürdürdü. Yine böyle bir uygulamanın sonucu olarak şairlerin hayatlarından söz edip onların şiirlerinden örnekler veren şair tezkireleri, dilimizde de XV. yüzyıldan XX. yüzyıl başlarına kadar dikkate değer bir tür olarak gelişip serpildi. İşte elinizdeki çalışma edebiyatımızın bu önemli alanının şairlerle ilgili kısmını, yani Türkçe şair tezkirelerini ele alıp tanıtmayı hedeflemektedir. Çalışmanın *Giriş* bölümünde biyografi geleneğinin tarihî arka planı gözler önüne serilmiş, daha sonra da yüzyıllara göre tezkireler teker teker ele alınarak değerlendirilmiştir. Kapsadığı şair sayısı ve bunları ele almada tümüyle tezkirelere uygun yaklaşımı dolayısıyla Gelibolulu Âlî'nin *Künhü'l-ahbâr*'ı da sözü edilen tür içinde değerlendirilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde tezkirelerin dil, üslup ve içerikleri hakkında daha fazla bilgi verebilmek için her eserden örnekler seçilmiş ve bunlar ayrı bir bölüm halinde sunulmuştur. Bu örneklerin benzer yüzyıl eserlerinde aynı kişiler hakkındaki bölümlerden olmasına özen gösterilerek hem tezkirecilerin aynı kişiye bakış açıları yansıtılmaya, hem de etkilenme noktaları belirtmeye çalışılmıştır. Sözü edilen örneklerden bir tanesi de (*Latîfî*) biyografik malzeme açısından değerlendirilerek örnek bir inceleme metni oluşturulmaya çalışılmıştır.

Türk biyografi geleneği Arap ve Fars edebiyatları öncülüğünde gelişmiş olmasına rağmen şuara tezkiresi türü, en güzel ve başarılı örneklerini Türkçe'de, özellikle Osmanlı Türkçesi çerçevesi içinde vermiştir. Osmanlı alanında XVI. yüzyıldan XX. yüzyıl başlarına kadar hiç kopmadan ve boşluk bırakmadan sürüp giden bu gelenek sayesinde kalbur üstü hiç bir şairimiz

yoktur ki onunla ilgili yazılı bir biyografik bilgiye rastlanmasın. Kuşkusuz tezkirelerde verilen bilgiler, bugünkü biyografi ölçülerine göre eksiktir. Ama başka uygarlıklarla mukayese edildiğinde bu anlayış kendi çağının çok önündedir. Bu önemli özelliklerine rağmen tezkire birikimi, başka benzer birikimler gibi çağdaş bir organizasyona dönüşmemiş ve çağdaş biyografi bize tamamen Batı'dan gelmiştir.

Memnuniyetle belirtmek gerekir ki son yıllarda hem tezkire neşîrleri çok artmış, hem de bunlar üzerine yapılan toplu ve tekil değerlendirmeler çoğalmıştır. Özellikle, bir ekip çalışması olarak gerçekleştirilen ve sanal medya üzerinden kullanıma açılan *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü* adlı çalışma, bu birikimin çağdaş organizasyona dönüşmesinin güzel bir örneğidir. Böylece sözü edilen kaynak eserler genç nesillerin gündemine girebilecektir. Biyografinin diğer insanların dünyasına yapılmış bir yolculuk olduğu düşünüldüğünde bu tarz çalışmalar, geçmişle gelecek arasında bir köprü rolü üstlenmektedir.

Şair Tezkireleri kitabının elinizdeki 4. baskısında çalışma bir kez daha gözden geçirilmiş ve pekçok bakımdan eksiklikleri giderilmeye çalışılmıştır. Bu baskıda artık şair tezkirelerinin pekçoğu bilimsel yayınlara dönüştüğü için önceki baskılarda yer verdiğimiz yazma nüshaların kütüphane kayıtlarına bu nitelikteki yayınlara dönüşen örneklerde yer vermedik.

Bir türün edebiyat tarihimizdeki gelişimini inceleyen bu çalışmanın kültür dünyamızı zenginleştireceğine inanıyoruz.